

K evropské bezpečnosti a rozvoji vojenského umění

Můj diskusní příspěvek vychází z toho, že jsou nám známy základní principy tvorby evropského bezpečnostního systému i složité problémy spojené s riziky a ohroženími danými neurčitými a variabilními prognózami vývoje v Evropě a ve světě spojenými s politickými, ekonomickými, nacionálními, náboženskými, sociálními a jinými vlivy.

Po rozpadu tzv. socialistické soustavy byly odstraněny příčiny vojenské konfrontace mezi „Východem a Západem“, ale otázky zajištění bezpečnosti vlastní země zůstávají v popředí zájmu politiky všech evropských států. Vedle zahraničně politických a diplomatických iniciativ se otázky bezpečnosti promítají do vojenských doktrín a vojenských strategií, které představují nejvyšší oblast vojen-ského umění.

Proti dřívějšímu období jsou dnes vojenské doktríny i vojenské strategie převážně většiny evropských států průhlednější a otevřenější. Žádný stát netají zásady své bezpečnostní politiky, vojenské politiky ani strategické cíle k zajištění své obrany. Lze konstatovat, že vojenské doktríny i vojenské strategie evropských států mají vesměs takové společné rysy, jako jsou:

- jejich obranný charakter,
- priorita řešení jakýchkoli případných sporů jinými než vojenskými prostředky,
- ochota dodržovat zásady stanovující limity počtů osob a hlavních druhů zbraní v jednotlivých armádách i vůle dále je snižovat,
- zřeknutí se jaderných zbraní, resp. jejich použití a dalších prostředků hromadného ničení,
- ochota vyčlenit síly a prostředky, zejména pak vojenské, do sestavy mírových sil OSN v zájmu zajištění míru a obrany demokracie, atd.

Takovéto hmatatelné, do nedávné doby snad až utopické změny, mohou vést k přecenění možností evropských bezpečnostních struktur na jedné straně a podceňování nezbytnosti rozvíjet vojenské umění a jeho součásti na straně druhé. Mohlo by se také na první pohled zdát, že v daných podmínkách bude vojenské umění obsahově jednodušší a že pro jeho rozvoj nebude třeba vynaložit tolik sil a prostředků jako v minulosti. Že tomu tak není, se pokusím v dalším stručně naznačit v souvislosti s hlavními směry rozvoje vojenského umění, a to především z pohledu ČR.

Komplex otázek dalšího rozvoje vojenského umění, zejména pak vojenské strategie a operačního umění, je dán především výraznými znaky nynějšího vnějšího bezpečnostního prostředí, kterými jsou nejasnost, nejistota a rychlost s jakou může dojít v některých zemích ke změnám, jež by ve svém důsledku mohly být příčinou

ozbrojeného konfliktu. Jsme tedy dnes v období určitého širokého a nejistého diapazonu nepředvídatelného vývoje s různým stupněm pravděpodobnosti, v jehož rámci můžeme uvažovat dvě krajní meze, tj.:

- první, že k ozbrojenému konfliktu nedojde,
- druhá, že ozbrojený konflikt může nastat.

To jsou dva základní problémy, kterými by se mělo vojenské umění zabývat, zvláště pak z hlediska specifických podmínek ČR, v nichž kromě toho, že budujeme demokratický stát a probíhá přestavba ekonomiky, je nezbytné zajistit suverenitu našeho státu, který je nucen svoji obranu budovat především sám.

Krátce k prvnímu problému:

V životním zájmu ČR je udělat vše pro to, aby nemusela z jakýchkoli příčin do ozbrojeného konfliktu vstoupit. Proto vojenská strategie ČR, která je připravena k projednání ve vládě ČR, vychází z principů nevmešování a mírové spolupráce se sousedními státy a orientace na vyspělé demokratické státy v Evropě a ve světě. ČR nepovažuje žádný stát a priori za svého nepřítel. Vůči žádnému státu nemá územní ani jiné požadavky a je připravena řešit jakékoli spory především mírovými prostředky.

Vedle politických a diplomatických nástrojů musí k dosažení tohoto cíle přispět i vojenské umění propracováním takových otázek jako je:

- věrohodná schopnost státu bránit svoji suverenitu vojenskými prostředky a odradit tím kohokoli od agrese,
- mít pevné vojenské spojení, především vytvořit podmínky pro vstup ČR do Severoatlantické aliance a Západoevropské unie jako garance bezpečnosti ČR,
- posilování a vyšší efektivnost v zapojování jednotek AČR do mírových operací OSN a další.

Domnívám se, že právě otázce jak zabránit válce je vojenské umění, zejména pak vojenská strategie, hodně dlužna. Je potřebné v této oblasti hledat nové progresivní cesty v konkrétních podmínkách dnešní Evropy. Všechny mezinárodně politické iniciativy směřující k dalšímu snížení napětí a odstranění příčin celé škály rizik a ohnisek, jež by mohly zvrátit mírový život evropských národů, je třeba ještě více podpořit i vojensky. Složitost tohoto problému je v tom, že takovéto cesty musíme teprve hledat a měl by to být jeden ze stěžejních úkolů rozvoje vojenského umění.

K druhému problému:

Za dané mezinárodně politické situace musíme počítat i s tím, že ČR by mohla být nucena do ozbrojeného konfliktu vstoupit ať již proto, že se stane objektem agrese, nebo bude plnit spojenecké závazky. Jinak řečeno musí být k obraně státu připravena. V tomto směru stojí před naší vojenskou vědou velmi obtížné a složité problémy a otázky, na které dnes zatím hledáme odpověď:

Základní otázkou je, kdo může být, nebo se může stát potenciálním protivníkem ČR, nebo v širším kontextu, kým může být vojenský konflikt vyprovokován. Jen to by dalo odpověď na takové problémy, jako např.:

- jak bude protivník silný,
- z kterého strategického směru může být ČR ohrožena nebo napadena,

- jakým způsobem by mohla být agrese (válka) zahájena,
- jaký rozsah daného konfliktu lze očekávat (lokální, regionální, globální),
- jaké prostředky ničení by mohly být použity (klasické nebo i jaderné),
- jak dlouho může válka trvat, atd.

Pokud bychom znali na ně odpověď, bylo by relativně jednoduché na ně reagovat příslušnými protiopatřeními.

Protože tomu tak není, musí vojenské umění pracovat s velmi variabilními předpoklady. To si samo o sobě vynucuje rozvoj vojenského umění zvláště pak v oblasti vědeckých metod práce krátkodobého a dlouhodobého prognózování, s cílem najít optimální řešení vyhovující jakékoli situaci, která by mohla v oblasti bezpečnosti a obrany státu nastat. To potvrzuje i jedna ze základních tezí strategie ČR, kterou jsme zatím museli přijmout, cituji: „ČR a její armáda musí být připraveny čelit vojenskému napadení z kteréhokoli směru a za jakýchkoli podmínek zahájení a vedení války“.

Tato teze ovlivňuje přípravu státu k obraně v nejširším slova smyslu i transformaci AČR. Promítá se do takových praktických otázek jako jsou:

- optimální stanovení velikosti armády a její postupná modernizace ve všech směrech (charakter armády, profesionalizaci, vyzbrojování atd.)
- dislokace vojsk, která by měla odpovídat možným směrům napadení,
- systém připravenosti a mobilizační pohotovosti,
- budování mobilizační infrastruktury,
- způsoby řízení obrany státu v míru a za války,
- a mnoho dalších otázek.

* * *

Vojenské umění může na vše dát relativně odpovídající, ale variantní odpovědi, pokud bude možné přesněji prognózovat další mezinárodně politický vývoj, případně charakter příští války (pokud by k ní došlo) a vše co s tím souvisí, včetně lidských, ekonomických a věcných možností našeho státu. A právě v tomto směru spatřuji nezbytnost dalšího rozvoje vojenského umění jak z širšího, obecného pohledu, tak z pohledu našeho státu a naší armády.